

Försvarsutskottet

Statsrådets industripolitiska redogörelse

Till ekonomiutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets industripolitiska redogörelse (SRR 1/2025 rd): Ärendet har remitterats till försvarsutskottet för utlåtande till ekonomiutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- specialsakkunnig i EU-ärenden Isabella Paju, statsrådets kansli
- ledande expert Maija Palmu, arbets- och näringsministeriet
- konsultativ tjänsteman Tommi Nordberg, försvarsministeriet
- finansråd Janne Huovari, finansministeriet
- ledande expert Paavali Kukkonen, Finlands näringsliv rf
- specialsakkunnig Olli Klemola, Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Patria Abp
- Insta Group Ab
- Nammo Lapua Oy
- Sako Oy.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Industripolitisk strategi

(1) Enligt riktlinjerna i regeringsprogrammet ska det utarbetas en långsiktig industripolitisk strategi, som är en central del av regeringens ekonomi- och sysselsättningspolitiska helhet. Målet är att skapa gynnsamma förhållanden för att öka antalet tillväxt- och exportorienterade företag med en sysselsättande effekt och bevara arbetsplatser inom industrin i Finland.

(2) Syftet med strategin är att ge en klar helhetsbild av regeringens industripolitiska prioriteringar och verktyg. Syftet är också att granska de industripolitiska frågor som är aktuella inom EU och

Utlåtande FsUU 1/2025 rd

som är väsentliga för Finland och att koppla dem till den nationella industripolitiska kontexten. Samtidigt är målet att säkerställa att det i den finländska industripolitiken finns beredskap för framtida utmaningar, såsom klimatförändringen, digitaliseringen och förändringar på den internationella marknaden.

(3) Försvarsutskottet tar i sitt utlåtande fokus på redogörelsens kapitel 3.5 om försvarsmateriel och teknik med dubbla användningsområden. Utskottet noterar att försvarsindustrin behandlas beklagligt kortfattat i redogörelsen, även om det är tydligt att det rör sig om en av Finlands framtida tillväxtbranscher. Den finländska försvarsindustrin sysselsatte direkt ungefär 10 000 personer år 2023, och antalet anställda inom försvarsindustrin fortsätter öka i snabb takt. Efterfrågan är särskilt stor på ingenjörer, planerare, programmerare och produktionsarbetare. Enligt utskottet är det mycket angeläget att denna utveckling innebär sysselsättningsmöjligheter också utanför tillväxtorterna. Det gynnar hela landet att försvarsindustrins produktion ökar.

Försvarsindustrin i den industripolitiska strategin

(4) I redogörelsen påpekas det att Finlands Natomedlemskap skapar nya möjligheter för den finländska försvars- och teknikindustrin. De nätverk som uppkommer genom Nato är särskilt viktiga framför allt för små och medelstora företag, till vilka största delen av aktörerna inom den finländska försvarsindustrin hör. De små och medelstora företagens tillträde till försvarsindustrins ekosystemprojekt är avgörande för sektorns fortsatta tillväxt. Redogörelsen slår också fast att tillgången till teknik och förmågan att kostnadseffektivt producera och integrera ny teknik och tekniska lösningar som en del av försvarssystemet kräver industriell produktionskapacitet och teknisk kompetens.

(5) Utskottet instämmer i det som sägs i redogörelsen och konstaterar att till exempel Natos initiativ DIANA (Defence Innovation Accelerator for North Atlantic) och innovationsfond NIF (NATO Innovation Fund) stöder uppstartsföretag och små och medelstora företag i Finland i utvecklingen av sådan teknik med dubbla användningsområden som är kritisk för försvaret och säkerheten och i veriferingen av den militära användningspotentialen för sådan teknik. Utskottet välkomnar att Nato vid sidan av EU också bidrar till att öka företagets kompetensbas och möjligheter att utnyttja olika finansieringskällor, även om det finländska företagsfältet i nuläget bedömer att EU-projekt har ett större mervärde än Natosamarbetet. Inom EU finns det olika viktiga finansieringsinstrument som stöder utvecklingen av försvarsindustrin (bl.a. Europeiska försvarsfonden (EDF) och EU:s ASAP-förordning om stöd för ammunitionstillverkning). Exempelvis Patria har fått EDF-finansiering på cirka 100 miljoner euro för ett nytt fordonsprojekt (FAMOUS), och Nammo har fått ASAP-finansiering på cirka 40 miljoner euro för tillverkning av granater och krut.

(6) I redogörelsen påpekas det att för att man ska kunna dra nytta av den växande marknaden för produkter med dubbla användningsområden krävs att de välfungerande relationerna mellan regeringar (government to government, G2G) främjar företagets exportinsatser inom sektorn. Med hjälp av produkter med dubbla användningsområden kan Försvarsmakten utnyttja utvecklingen av civil teknik och förvärva teknik som redan finns tillgänglig på marknaden och ofta är förmånligare än sådana produkter som enbart planerats försvarsändamål. Det kan innebära betydande besparingar och göra det möjligt att optimera resursanvändningen.

Utlåtande FsUU 1/2025 rd

(7) Utskottet påpekar att det i Finland finns flera företag som tillverkar produkter med dubbla användningsområden. Dessa företag är av stor betydelse för Finlands försvar på många olika nivåer, eftersom de erbjuder tekniska lösningar och en effektiv användning av resurser som stöder landets försvarsförmåga och nationella säkerhet. Finländska tillverkare av produkter med dubbla användningsområden har en nyckelroll i utvecklingen av ny teknik. Många av dessa företag har gedigen kompetens som kan överföras till både den civila sektorn och försvarssektorn. Till exempel satellitteknik, cyberförsvar, automatiska system och drönarteknik kan vara till nytta för bägge sektorerna.

(8) Utskottet ser det som ytterst angeläget att redogörelsen tar fasta på utvecklingen av modellen med mellanstatliga exportaffärer (G2G), vilket också försvarsutskottet länge har förespråkat (se t.ex. FsUU 9/2024 rd). I Finland säljer försvarsförvaltningen inte försvarsmateriel, utan här är alternativet till en fullskalig G2G-handelsmodell en modell där försäljaren är ett finländskt företag inom försvarssektorn, men finska staten (Försvarsmakten) erbjuder stödelement i fråga om genomförandet av handeln. Utskottet anser att den nuvarande finländska verksamhetsmodellen behöver ses över eftersom den stat som är köpare i vissa fall i samband med upphandlingen har förutsatt att det utöver ett handelsavtal också ingås ett mellanstatligt avtal i och med att bilateralt, avtalsbaserat samarbete förbättrar förutsägbarheten och ger den köpande staten den trygghet som behövs. Utskottet välkomnar det beslut om att utveckla G2G-modellen som togs vid ramförhandlingarna och betonar att den finländska försvarsindustrin från första början måste involveras i arbetet med modellen.

Sammanfattning

(9) För Finlands militära försörjningsberedskap är stödet till den egna försvarsindustrin av avgörande betydelse, eftersom det säkerställer Finlands förmåga att självständigt försvara sig utan att vara alltför beroende av utländska leveranskedjor. Försvarsmaktens upphandlingar är också viktiga med tanke på framgångsrika exportsatsningar. Den höga graden av inhemskt ursprung garanterar tillgången på och underhållet av försvarsmateriel under kriser, gör det möjligt att snabbt reagera på föränderliga behov och stöder en spridd produktion som stärker försörjningsberedskapen runt om i landet. Försvarsindustrin främjar också innovationer, såsom utvecklingen av teknik med dubbla användningsområden, och möjliggör internationellt samarbete som stärker landets försvarsförmåga och sysselsättning.

(10) En särskilt viktig dimension för den finländska försvarsindustrin är åtgärder i anslutning till forskning, utveckling och innovationer (FoUI). Enligt uppgift investerade företagen inom den finländska försvarssektorn mer än 15 procent av sin omsättning i FoUI-verksamhet. Det är en ytterst positiv utveckling, menar utskottet. Däremot är försvarsförvaltningens egna satsningar på FoUI-verksamhet helt otillräckliga i nuläget. I Finland saknas också ett nära samarbete mellan den offentliga förvaltningen och den privata sektorn. I exempelvis Norge och Nederländerna tillämpas modellen "Triple Helix", som innebär att den offentliga förvaltningen, försvarsindustrin samt vetenskaps- och forskarsamfundet har ett nära samarbete. Enligt utskottet är det ytterst nödvändigt att införa en dylik modell också i Finland, och frågan måste främjas utan dröjsmål.

(11) Utskottet påpekar att den europeiska marknaden för försvarsmaterial fungerar på ett annat sätt än marknaden för andra industrisektorer. Marknadens funktion påverkas av flera olika fakto-

Utlåtande FsUU 1/2025 rd

rer, såsom politiska och ekonomiska aspekter och säkerhetsaspekter. Marknaden för försvarsmateriel är strängt reglerad, eftersom försvarsmaterielen är direkt kopplad till den nationella säkerheten och den militära beredskapen.

(12) EU har strävat efter att skapa en gemensam marknad för försvarsmateriel, men i praktiken präglas marknaden fortfarande av många nationella begränsningar och protektionistiska metoder. Försvarsutskottet har vid flera tillfällen tagit ställning till direktivet om offentlig upphandling av försvars- och säkerhetsmateriel (FsUU 9/2024 rd, FsUU 3/2024 rd, FsUU 2/2023 rd). Direktivet trädde i kraft 2011 och syftet var att det skulle öka insynen i upphandlingarna inom försvarssektorn och säkerställa att alla företag inom EU kan delta i upphandlingen av försvarsmateriel på unionens område.

(13) Enligt utskottet är det tydligt att direktivet om upphandling av försvars- och säkerhetsmateriel inte har lyckats nå sitt mål att skapa en öppen och konkurrenskraftig marknad för försvarsmateriel i EU. Protektionistiska metoder och säkerhetsfrågor bidrar till att marknaden inte kan öppnas fullt ut. Direktivet har inte dämpat medlemsstaternas benägenhet att skydda den egna försvarsindustrin och har inte heller ökat den europeiska försvarsindustrins konkurrenskraft på den internationella marknaden.

(14) Utskottet anser det vara ytterst viktigt att Finland främjar en bättre fungerande inre marknad och jämlika verksamhetsbetingelser inom försvarssektorn. I Finland har man utvecklat kostnadseffektiva militära produkter med hög kapacitet, men på grund av den ojämlika marknadskonstellationen har produkternas fulla exportpotential ännu inte kunnat utnyttjas. Utskottet inskräpper att Finland inom de ramar som EU-lagstiftningen tillåter i så stor utsträckning som möjligt bör rikta anskaffningar av försvarsmateriel till hemlandet med betoning på den militära försörjningsberedskapen.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Försvarsutskottet föreslår

att ekonomiutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande FsUU 1/2025 rd

Helsingfors 7.5.2025

I den avgörande behandlingen deltog

vice ordförande Mikko Savola cent
medlem Miko Bergbom saf
medlem Tomi Immonen saf
medlem Mika Kari sd
medlem Pauli Kiuru saml
medlem Jani Kokko sd
medlem Juha Mäenpää saf
medlem Riitta Mäkinen sd
medlem Hanna Räsänen cent
medlem Paula Werning sd
ersättare Tuomas Kettunen cent
ersättare Sari Tanus kd
ersättare Sofia Vikman saml.

Sekreterare var

utskottsråd Heikki Savola.